

128/2012

Justitiedepartementet  
Enheten för processrätt och domstolsfrågor  
103 33 Stockholm

## Yttrande över SOU 2017:85 Rekrytering av framtidens domare

*Ju2017/08641/DOM*

### Inledning

Göteborgs tingsrätt ställer sig bakom utredningens bedömning när det gäller behovet av en reform. Tingsrätten delar utredningens uppfattning att det måste finnas flera olika sätt att meritera sig för en ordinarie domartjänst för att domstolarna i framtiden ska kunna attrahera och anställa de skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna. Det framstår dock som tveksamt om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att nå detta mål. Tingsrätten ifrågasätter om förslagen i betänkandet i någon större utsträckning kommer att öka domaryrkets attraktivitet och kunna leda till att de mest kvalificerade juristerna söker en ordinarie domartjänst. Faktorer som anställningsvillkor, däribland lön, arbetsförhållanden samt tekniskt och annat stöd i arbetet, kan antas ha stor betydelse för domstolarnas attraktivitet som arbetsgivare och är sannolikt av avgörande betydelse när en skicklig och erfaren jurist tar ställning till att söka en ordinarie domartjänst.

Det är inte allt för långsökt att anta att rekryteringsproblemen i första hand inte beror på brister i själva rekryteringsförfarandet. För att domaryrket ska kunna locka de mest kvalificerade juristerna i framtiden måste alltså attraktionskraften i domaryrket öka. Det kommer att ställa stora krav på att domstolarna kan erbjuda goda anställningsförhållanden och utvecklingsmöjligheter men även konkurrenskraftiga villkor. Tingsrätten saknar mot denna bakgrund en genomgång, redogörelse och analys av vad det är som gör domaryrket attraktivt för de skickligaste och mest kvalificerade juristerna. Det hade bl.a. varit intressant med en fördjupad undersökning av hur skickliga och kvalificerade jurister ser på domaryrkets attraktivitet liksom en analys av anledningen till att de jurister som redan tagit beslutet att genomgå den särskilda domarutbildningen sedan väljer att inte söka ordinarie domaranställning. Alla dessa frågor har också bäring på hur domstolarna ska kunna behålla de redan utnämnda ordinarie domarna och få dem att stanna i yrket.

När det gäller de olika förslagen i betänkandet har tingsrätten följande synpunkter. Synpunkterna följer betänkandets disposition.

## 11. Adjungerat råd

Tingsrätten delar uppfattningen om att domaryrket ska vara tillgängligt för kvalificerade jurister som inte genomfört den särskilda domarutbildningen. Tingsrätten är positiv till att kvalificerade och erfarna jurister ges möjlighet att tjänstgöra i både överrätt och underrätt för att de därefter ska söka anställning som ordinarie domare. Ett sådant system bidrar till att ge god insyn i domaryrket. Det finns dock ett antal svårigheter med förslaget om adjungerade råd.

Förslaget innebär en tidsbegränsad anställning om ett år. Tanken bygger således på att det adjungerade rådet kan vara tjänstledig från en annan anställning eller ha den egna verksamheten vilande under den här tiden. Andra än statligt anställda kan ha problem med att få en sådan tjänstledighet beviljad. Tingsrätten befarar att det skulle kunna bli svårt att rekrytera t.ex. advokater för ett helt års tjänstgöring i följd utan någon garanti för en fortsättning inom domstolen.

Av betänkandet framgår att antalet externa adjunkter idag är få till antalet och att de s.k. jävsbesluten haft betydelse för detta. Utredningen förslår emellertid inte någon ändring av bestämmelserna om jäv i rättegångsbalken utan menar istället att tjänstgöringen som adjungerat råd ska inriktas mot rättsområden som det adjungerade rådet inte tidigare har arbetat med. Enligt tingsrätten kan det ifrågasättas hur intressant en anställning med sådan inriktning skulle vara för en skicklig och kvalificerad jurist. Det kan vidare ifrågasättas vilket underlag en sådan tjänstgöring med angiven inriktning skulle ge tingsrätten för att kunna ge det adjungerade rådet vitsord som är relevanta när denne senare söker en ordinarie domaransällning.

Till det nu anförda bör tilläggas att förslaget, för det fall det genomförs i den omfattning som föreslås, kommer att ta betydande resurser i anspråk när det gäller såväl handledning som utbildning. Utredningen beskriver att de ordinarie domarna ska vara handledare för de adjungerade råden och att det ska vara fråga om ett nära och tillgängligt handledarskap. Ett sådant handledarskap får nog antas vara en förutsättning för att tjänstgöringen ska falla väl ut. Detta kan emellertid förväntas ta betydande tid i anspråk från de ordinarie domarna på bekostnad av andra arbetsuppgifter, såsom dömande verksamhet och egen utbildning.

Enligt tingsrättens uppfattning är den uppskattade kostnaden för ett adjungerat råd för lågt beräknad om målet att attrahera de skickligaste och mest lämpade juristerna från andra juristyrken ska kunna uppnås.

## 12. Nuvarande system för extern adjunktion

Tingsrätten har i och för sig inget att erinra mot förslaget men anser att utredningen inte på ett tydligt sätt har motiverat varför det finns behov av att behålla det nuvarande systemet för extern adjunktion och samtidigt införa ett system med adjungerade råd. Det hade varit önskvärt om utredningen hade analyserat utfallet av det nuvarande systemet och redovisat hur många av de som genomfört sådan tjänstgöring som sedan sökt en ordinarie domartjänst, hur den externa

adjunktionen värderats meritmässigt av Domarnämnden och slutligen hur många som anställts som ordinarie domare. För det fall t.ex. sex månaders adjunktion i överrätt har bedömts tillräckligt meriterande, vid sidan av andra meriter, för en ordinarie domartjänst kan man ifrågasätta hur attraktiva tjänsterna som adjungerade råd kommer att vara.

Ett av grundproblemen med det nuvarande systemet är jävsproblematiken. Utredningen redovisar inte något förslag på hur det skulle kunna lösas, vilket tingsrätten upplever som en brist.

### 13. Den särskilda domarutbildningen

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att den särskilda domarutbildningen utökas och anser att tingsrätten har kapacitet att med bibehållen kvalitet i utbildningen utöka antalet fiskalsplatser. Det kan dock ifrågasättas i vilken omfattning som detta kommer att bidra till att fler kommer att söka en tjänst som ordinarie domare.

Tingsrätten är inte helt övertygad om att ett ökat antal assessorer automatiskt innebär fler kvalificerade sökanden till de ordinarie domartjänsterna. Utredningen har nämligen konstaterat att, men inte närmare analyserat varför, en relativt stor andel av de assessorer som finns idag inte söker en ordinarie tjänst utan stannar i andra yrken än domaryrket. Om anledningen till detta är att domaryrket inte framstår som tillräckligt attraktivt kan det antas att förslaget inte kommer att leda till någon större ökning av antalet färdiga assessorer som söker ordinarie domartjänster.

Vad gäller antagningsförfarandet till den särskilda domarutbildningen tillstyrker tingsrätten att ett mer enhetligt system för antagning av fiskaler till överrätterna införs där också underrätterna får ett större inflytande över vilka som rekryteras. Ansökningsförfarandet behöver moderniseras och professionaliseras för att locka de skickligaste juristerna till domarbanan. Till exempel skulle ett testförfarande, likt det som tillämpas av Hovrätten för Västra Sverige, kunna vara en bra första urvalsmetod och ett komplement till intervjuer.

Tingsrätten är positiv till utredningens förslag om att sökandena redan vid antagningen ska få besked om vilken underrätt de kommer att tjänstgöra vid efter överrättsåret men befarar att det i praktiken kan bli svårt att genomföra förslaget intentioner i denna del. Skälet till det är bl.a. förekomsten av föräldraledigheter, andra tjänstledigheter eller avhopp, vilket skulle kunna leda till att underrätterna får svårt att planera sin verksamhet. Särskilt bekymmersamt skulle de kunna vara för domstolar med endast en fiskalsplats. Möjligheten att genomföra förslaget bör dock analyseras ytterligare.

Tingsrätten vill vidare framhålla att om förslaget att bygga ut den särskilda domarutbildningen genomförs förutsätter det ökade budgetanslag för bl.a. handledning och utbildning. Vikten av detta bör inte underskattas. En utökning av den särskilda domarbanan får inte ske på bekostnad av antalet ordinarie domare

på domstolarna. Vad som sagts ovan beträffande adjungerade råd och den ökade belastningen för ordinarie domare som följer av en sådan reform gör sig även gällande beträffande en utökning av antalet utbildningsplatser.

#### **14. Fler möjligheter för assessorer att arbeta i underrätt**

Tingsrätten är positiv till att assessorer ska ha möjlighet att tjänstgöra i annat domstolsslag men konstaterar att assessorer redan idag kan arbeta i underrätt som assessorer eller tf. rådmän. Såsom förslaget är utformat innebär det i princip en förlängning av domarutbildningen vilket tingsrätten inte ser något behov av. Tingsrätten avstyrker förslaget om att assessorer som tjänstgör i underrätt ska tilldelas en särskild handledare utöver vad som redan idag är fallet för all nyanställd personal samt att underrätten ska fastställa en individuell tjänstgöringsplan för assessorerna i underrätt. Tingsrätten konstaterar att det inte är närmare analyserat hur förslaget skulle kunna leda till att fler assessorer söker ordinarie domartjänst eller hur en sådan tjänstgöring skulle kunna stå sig meritmässigt jämfört med annat juridiskt kvalificerat arbete.

#### **16. Lagreglering av domarmakten**

Tingsrätten har visserligen ingen erinran mot förslaget om att lagreglera att även icke ordinarie domare dömer i domstolarna men anser att förslaget, som rör en viktig principiell fråga, bör analyseras ytterligare.

#### **17. Ett aktivt rekryteringsförfarande**

Tingsrätten tillstyrker att det införs en bestämmelse om att Domarnämnden ska arbeta aktivt och långsiktigt för att främja rekryteringen av domare och instämmer i att bedömningen ska utgå från moderna, långsiktiga och kända kriterier. Hur Domarnämnden bedömer en sökandes skicklighet och värderar olika meriter är helt avgörande för vem som är aktuell för en ordinarie domartjänst och har således stor betydelse för hur attraktiv den särskilda domarutbildningen och förslaget om adjungerade råd kommer att vara. Det hade därför varit värdefullt med en fördjupad analys av hur skicklighetskriteriet har bedömts hittills och ett förslag på hur bedömningskriterierna bör utformas.

Tingsrätten anser att frågan om urvalstester vid rekrytering av ordinarie domare bör övervägas. Tingsrätten anser inte att denna fråga ska överlämnas till Domarnämnden att utreda utan att detta är något som bör kunna testas under en period för att därefter utvärderas. Ett testförfarande skulle kunna vara ett bra komplement till intervjuerna och bidra till ett så fullständigt underlag för bedömningen som möjligt. Kostnaden för urvalstester bör ställas i relation till att fråga är om en fullmaktsanställning med mycket små möjligheter att i efterhand korrigera en felrekrytering.

#### **18. Offentligheten i rekryteringsförfarandet**

Tingsrätten avstyrker förslaget att införa en ny sekretessbestämmelse under rekryteringsförfarandets första del. Det underlag som utredningen har tagit fram

avseende behovet av sekretess i ansökningsförfarandet ger endast begränsat stöd för att offentligheten påverkar antalet kvalificerade sökanden negativt. De principiella nackdelarna mot en sekretessreglering får då anses väga tyngre än skälen för sekretess. Med detta sagt vill tingsrätten peka på att det är svårt att dra några säkra slutsatser av den enkätundersökning som utredningen har genomfört när det gäller betydelsen av sekretess i ansökningsförfarandet för t.ex. advokater. Det framgår att endast en mindre del (20 procent) av de som besvarat enkäten är advokater samtidigt som en eventuell sekretessbestämmelse bör ha störst betydelse för bl.a. den yrkesgruppen. Om en sekretessbestämmelse ska införas bör den inte vara så begränsad som utredningen föreslagit om den ska få betydelse för antalet sökande.

---

Remissyttrandet har beslutats av lagmannen Johan Kvart efter föredragning på ett av tingsrättens domarmöten av rådmannen Cecilia Ahlström.



Johan Kvart



Cecilia Ahlström